

L'agonia de la falç i el martell

Les eleccions espanyoles del 9 de març han posat en evidència la dificultat que tenen, com a la resta de l'Europa occidental, les formacions comunistes i les hereves dels partits comunistes tradicionals. Unes dificultats que ja fa temps que han anat engegant processos de redefinició i reformulació política que han acabat bastint projectes que pràcticament han bandejat els elements clàssics del comunisme.



Al IX congrés, el PCE va abandonar definitivament el leninisme i va abraçar la reforma.

Una fotografia de Mikhaïl Gorbtxov a l'interior del que sembla un cotxe oficial, circulant al costat d'un mur que recorda l'enderrocament a Berlín, serveix avui per a anunciar una famosa marca de bosses de mà de luxe. Més. Un col·lectiu artístic –fórmula pomposa per a superar el terme *dissenyadors*– ha registrat *Marx* com una marca de moda i complements, i han llançat una línia de moda amb la cara de Karl Marx. Són només alguns dels exemples de com el

comunisme, la ideologia que, el segle passat, no volia deixar de petja el lliure mercat ha acabat devorada, precisament pel mercat.

Aquesta evidència també ha fet que els partits comunistes als països occidentals hagin patit les conseqüents crisis que els han anat duent a processos de refundació i de reformulació de les seves ideologies i estratègies polítiques, en cerca de nous espais polítics, quan no s'han vist abocats a espais minoritaris o marginals del mapa polític.

Les eleccions del 9 de març a Espanya han tornat a evidenciar aquesta llarga agonia de les formacions hereves dels partits comunistes tradicionals. L'espai electoral hereu del PCE, Esquerra Unida, ha obtingut gairebé un milió de vots a tot l'estat espanyol. De fet, no és ni ben bé així, ja que d'aquesta xifra cal descomptar els més de 180.000 vots aconseguits per ICV-EUIA, la coalició electoral que recull aquesta tradició ideològica a Catalunya, ara reformulada sota la bandera de l'ecosocialisme.

Sigui com sigui, els successors del PCE, o del PSUC a Catalunya, han vist com la història, de la transició ençà, no els ha estat pas gaire generosa, com de fet ha passat a la major part de l'Europa occidental amb la resta de partits comunistes.

El primer desencís de la transició. Les formacions comunistes hegemòniques, el PCE a Espanya i el PSUC a Catalunya, havien estat protagonistes actius durant l'oposició franquista, amb una gran influència en àmbits com ara l'universitari o el moviment sindicat, amb la creació de Comissions Obres. I va tenir un paper clau en la transició quan es decantà obertament per la via de la reforma, per comptes de la de la ruptura. Hi tingué un paper clau la figura de Santiago Carrillo. Aquesta via pragmàtica també va marcar el desenvolupament ideològic de la formació que, durant els anys 70, va emprendre un procés de regeneració discursiva per a anar cercant un espai polític a la nova realitat que s'anava configurant en la política espanyola. Per exemple, el IX congrés del PCE va servir per a abandonar el leninisme i abraçar la reforma institucional.

Més enllà d'optar per la línia de la reforma, i no per la rupturista, i d'assumir com a legítima la instauració d'una monarquia parlamentària com a solució de consens per a la transició de la dictadura a la democràcia, el debat

ideològic intern també va debilitar aquest espai polític. De fet, tant el lideratge de Santiago Carrillo al PCE, com la direcció del PSUC, especialment la d'Antoni Gutiérrez Díaz, van ser decisives per assumir l'anomenat eurocomunisme. Un primer intent dels partits comunistes de les democràcies occidentals de modernitzar i adaptar les velles tesis comunistes a la realitat de l'època.

El fet és que el protagonisme polític dels comunistes en la lluita antifranquista i en la transició no es va traduir en lideratge electoral. Tot al contrari, el PCE es va convertir en un espai polític minoritari en l'espectre parlamentari. El 1977, el PCE aconseguia poc més del 9% dels vots, i una representació de 19 diputats, 8 dels quals eren del PSUC, a Catalunya. Les xifres millorarien una mica a les eleccions de 1979, quan el PCE superava per poc el 10% dels vots emesos, i una representació de 23 diputats, també 8 dels quals pertanyien al PSUC.

Però amb la puixança del PSOE, el 1982, quan va aconseguir la majoria absoluta, els comunistes ja van rebre l'embat fort de l'onada del vot útil. Fou llavors quan l'espai dels comunistes a l'estat espanyol va viure la primera gran ensorrada, en perdre més d'un milió de vots i aconseguir només quatre diputats, un dels quals del PSUC. De fet, és simptomàtic d'observar com alguns dels principals dirigents del comunisme a l'estat espanyol, finalment han acabat integrant-se al PSOE. Santiago Carrillo mateix, per exemple, o el dirigent del PSUC Jordi Solé Tura, que acabà essent ministre del govern de Felipe González.

L'intent de canviar de nom.

Aquella esfondrada del 1982 va obrir un debat sobre la necessitat de regenerar l'espai. Fou així –i a l'aixopluc de les mobilitzacions contra l'entrada d'Espanya a l'OTAN– que el 1986 es creà la coalició electoral, impulsada pel PCE, d'Esquerra Unida.

En paral·lel, a Catalunya, també el PSUC inicià un procés de reformulació i redefinició de l'espai comunista. És quan el 1987 es crea Iniciativa per Catalunya, que aglutina diverses formacions d'esquerra, sota l'impuls del

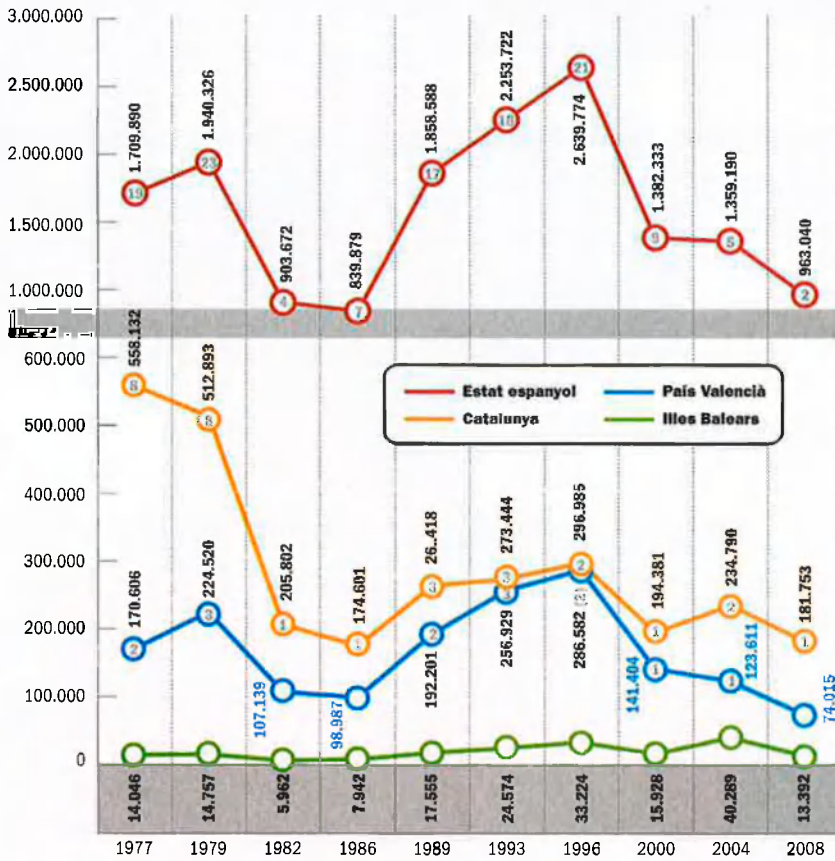


Gaspar Llamazares ja ha anunciat que no es presentarà a la reelecció com a coordinador general d'Esquerra Unida. El seu lideratge sempre ha topat amb l'oposició interna del PCE.

PSUC. Com en el cas del PSUC i el PCE, el lligam entre IC i IU se circumscriu a acords electorals i parlamentaris. Tot i això, la relació entre ambdues formacions també viurà episodis de tensió, precisament, pel debat sobre el tipus de relació entre la formació espanyola i la catalana. De la darrera crisi a Iniciativa en resultà l'escissió d'una part de la formació que va donar

lloc a la creació d'Esquerra Unida i Alternativa, impulsada pel Partit Comunista de Catalunya, (una escissió del PSUC contrària a les tesis eurocomunistes) i per un sector del PSUC, anomenat PSUC Viu, contrari a cedir la sobirania política de la formació a Iniciativa, com a nova formació que superés l'espai estrictament comunista. EUiA, que tenia el suport de la

Evolució del vot i els escons de l'esquerra



- El 1977 i el 1979, els vots dels diputats del PSUC s'integraven als del PCE.
- El 1982, el PSUC va presentar-se independentment, i obtingué 205.802 paperetes i un escó. El Partit dels Comunistes de Catalunya (PCC) era la marca del PCE a Catalunya, i el 1982 va rebre 47.249 vots. Esquerra Unida del País Valencià (EUPV) també hi va concórrer separatament, per bé que només va rebre 9.302 suports. Totes aquestes dades apareixen agrupades als diversos àmbits: estatal, català i valencià.
- El 1986, la Unitat de l'Esquerra Catalana (integrada pel PSUC, l'Entesa dels Nacionalistes d'Esquerra i partits menors) va obtenir a Catalunya 123.912 vots i un diputat, i el PCC, separatament, 50.689. El PCC va presentar-se a més circumscripcions de l'estat espanyol, amb un total de 57.107 vots. Al País Valencià i a les illes Balears IU ja es presenta com a IU-EU. Els resultats de les diverses formacions hi apareixen agrupats.
- El 1989, Iniciativa per Catalunya (IC) s'estrena amb 231.452 vots. El PCC només es presenta a Catalunya i recull 31.966 paperetes que, a escala estatal i com passa amb IC, amplien la llista d'IU.
- El 1993 i el 1996, l'única marca d'IU a Catalunya és IC. El seu resultat novament s'afegeix al global estatal d'IU.
- El 2000, el trencament d'IC dona lloc a Iniciativa per Catalunya Verds (ICV) i Esquerra Unida i Alternativa (EUIA). ICV s'independitza del grup d'IU al Congrés. Al gràfic, però, apareixen sumats el resultat d'ICV (119.290 vots i 1 diputat) i el d'EUIA (75.091) a l'estatal d'IU.
- El 2004, ICV i EUIA tornen a coalitzar-se, i sumen 2 diputats. Al País Valencià, EUPV es presenta com a Entesa, conjuntament amb els Verds - Esquerra Ecologista i Izquierda Republicana. A les illes, EU integra Progressistes (40.289 vots) amb el Partit Socialista de Mallorca (PSM), Entesa Nacionalista, els Verds i ERC, uns partits que per separatament, el 2000, havien recollit 50.306 vots.
- El 2008, EU torna a presentar-se en solitari a les Illes, i al País Valencià el pacte d'EUPV és tan sols amb Izquierda Republicana.
- El **cans estatal** ha evolucionat de la següent manera: 23.583.762 al 1977, i 35.072.209 al 2008. El català: 3.883.328 al 1977, i 5.324.819 al 2008. El valencià, 2.248.298 al 1977, i 3.504.342 al 2008. I el balear: 407.899 el 1977, i 706.911 el 2008.

Font: Generalitat Valenciana

direcció d'IU, llavors encapçalada per Julio Anguita, es va presentar en algunes eleccions separada d'Iniciativa. Aquella lluita interna va provocar els pitjors resultats d'aquest espai polític a Catalunya. Amb el temps la situació es va anar reconduint i les dues formacions, ICV i EUIA, formen avui una coalició electoral, de moment, estable. Aquest espai, tot i que al darrer cicle electoral ha perdut electors –prop de 40.000 vots menys el 9 de març– s'ha pogut consolidar com un espai polític nou amb importants cotes de poder polític i de gestió. Així sí, deixant al calaix les referències comunistes en canvi d'abraçar una ideologia nova: l'ecologisme.

El llast de l'ortodòxia a IU. Després d'un llarg període de crisis internes, a Catalunya l'espai hereu del PSUC ha anat configurant un espai polític nou, a través d'Iniciativa per Catalunya - Verds. La formació recull un discurs allunyat de l'ortodòxia comunista, i posa l'èmfasi en la defensa de polítiques socials i l'ecologisme com a substituïts dels preceptes comunistes clàssics. Per una altra banda, Esquerra Unida i Alternativa, la força minoritària de la coalició, manté un discurs més proper al llenguatge tradicional del comunisme (tot i que el concepte no apareix en el nom de la formació). En contraposició a la situació de Catalunya, a l'estat espanyol

IU no ha pogut bastir un projecte nou, que substitueixi el pes històric de les sigles tradicionals del PCE. De manera que les pugnes internes entre els dirigents del PCE, recelosos a cedir espais de sobirania a IU i a afavorir una transició cap a noves ideologies que superin les tesis comunistes i n'abracin de noves –com ha passat en el cas català– no han reeixit. El lideratge de Gaspar Llamazares, que ja ha anunciat que no es presentarà per revalidar el seu càrrec a la formació, sempre ha topat amb l'oposició interna del PCE.

En aquesta situació, agreujada per una bipolarització entre el PP i el PSOE galopant, aquesta formació ha obtingut els pitjors resultats de la història, amb només un diputat a tot l'estat espanyol. L'ortodòxia comunista li ha sortit molt cara.

Enric Rimbau

A diferència de Catalunya, a Espanya IU no ha aconseguit de bastir un projecte nou, que substitueixi el pes històric del PCE